

Atıf - Reference: Sarışın, Merve (2021) Sosyal medya ve film izleme pratikleri ilişkisi bağlamında *Aile Arasında* ve *Kelebekler* filmlerinin izleyici yorumlarının incelenmesi. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 6(12): 76-92.

Araştırma makalesi / Research article

Sosyal medya ve film izleme pratikleri ilişkisi bağlamında *Aile Arasında* ve *Kelebekler* filmlerinin izleyici yorumlarının incelenmesi

Merve Sarışın *

Öz

Yeni iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile hayatın her alanında olduğu gibi sinema alanında da değişim ve dönüşümler yaşanmaya başlamıştır. Söz konusu değişimlerden bir tanesi de sinema izleyicisinin seyir tercihleri buna bağlı olarak da film izleme pratikleri üzerinde olmuştur. Önceleri salonlarla sınırlı olan sinemasal deneyim, şimdilerde fiziki ortamda sinema perdesine ihtiyaç duyulmayan bireysel alanlarda da kendisini göstermektedir. Bu çalışma ile gelişen teknoloji bağlamında sosyal medya ve film izleme pratikleri arasında nasıl bir ilişki olduğu araştırılmıştır. Bu bağlamda 2017 yılında gösterime giren ve bir komedi filmi olan *Aile Arasında* ile 2018 yılında gösterime giren ve hem sanat filmi olan hem de kara mizah izleri taşıyan *Kelebekler* filmlerinin sosyal medyadaki izleyici yorumları ele alınmıştır. Her iki filmin Twitter, Ekşi Sözlük ve İnci Sözlük'teki izleyici yorumlarının incelenmesiyle birlikte yeni iletişim teknolojilerinin -her alanda olduğu gibi- izleyici pratiklerini değişime uğrattığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Sinema, seyir deneyimi, seyirci, yeni medya

Examining the audience's comments on the films *Aile Arasında* and *Kelebekler* in the context of the relationship between social media and movie watching practices

Abstract

The changes and transformations started with the development of new communication technologies in the field of cinema as in all areas of life. What is meant by the said change, cinema audience's viewing preferences and accordingly changing watching movie. Cinematic experience which previously with experience lives in another place where there is no need for a physical movie screen nowadays. In this study, the relationship between social media and movie watching practices in the context of developing technology was investigated. In this context, the audience comments on the social media of the comedy film *Aile Arasında*, which was released in 2017, and the *Kelebekler*, which were released in 2018 and which are both art films and have black humor traces, were discussed. With the review of the viewer reviews of both films on Twitter, Ekşi Sözlük and İnci Sözlük, it was concluded that new communication technologies – as in all areas – have changed audience practices.

Keywords: Cinema, viewing experience, audience, new media

* Öğr. Gör., Ordu Üniversitesi Ulubey Meslek Yüksekokulu Medya ve İletişim Bölümü, mervesarisin@odu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1144-1843.

Giriş

Hareketli görüntü ile ilk defa karşılaşan sinema seyircisi hakkında çeşitli görüşler öne sürülmüş, ilk görüntülere karşı verilen tepkilerin şaşırtıcı hatta korkutuculuğundan bahsedilmiş de olsa erken dönem sinema seyircisinin ilk defa karşılaştığı görüntü karşısında nasıl bir tepki verdiğini anlamaya çalışmak bizim için hayal sınırlarını biraz olsun zorlamak anlamına gelmektedir. Zira sinemanın var olduğu dönemde doğmuş olan günümüz insanı aslında edinilmiş bir sinema deneyimini tekrar etmektedir. Bununla birlikte 1895'te gösterilen ilk film "Trenin Gara Girişi" ile anlatılan şaşkınlık ve korku ile başlayan sinema deneyimi, sonraları kent eğlencesi haline gelmiş, bugün ise yeni medyanın sağlamış olduğu avantajlarla birlikte değişime ve dönüşüme uğramıştır. Buna paralel olarak da erken dönem sinema seyircisinin beklentiyi bilmeden edindiği deneyim ile günümüzdeki sinema seyircisi kıyaslandığında yeni medyanın sağlamış olduğu avantajlardan dolayı seyirci filme gitmeden de film hakkında pek çok bilgiyi elde edebilme hakkına sahip olmuştur.

Seyirci ve sinema söz konusu olduğunda ortaya çıkan her yeniliğin ve her değişkenin deneyim ile ilgili denklemde ayrı ayrı göz önüne alınıp değerlendirilmesi gerektiğini ifade eden Kırel (2010: 7) teknolojik yeniliklerin seyir deneyimini etkilediğini vurgulayarak hareketli görüntüye dair ilk deneyimlerden sonra gelişen sinema salonları ve teknoloji ile birlikte film izleme deneyiminin cep telefonlarına kadar ulaşmasının seyir ve seyirci ilişkisini değiştirdiğini ve giderek değişeceğini belirtmektedir.

Çalışmanın kavramsal ardalanında seyirci kavramı ele alınıp erken dönem seyir deneyimi ile birlikte izleyici çalışmalarının tarihine değinilerek izleyiciyi aktif konumda gören Kullanımlar ve Doyumlar yaklaşımı ile Kültürel Çalışmalar hakkında kısa bir kuramsal ardalan sunulmuştur. Yeni iletişim teknolojilerinin etkinliği temelinde sosyal medya ve seyirci pratikleri arasındaki ilişkinin değerlendirildiği bu çalışmada 2017 yılında gösterime giren ve bir komedi filmi olan *Aile Arasında* ile 2018 yılında gösterime giren ve hem kara mizah hem de sanat filmi olan *Kelebekler* filmlerinin sosyal medyadaki yansımaları ele alınmıştır. Her iki filmin de Twitter, Ekşi Sözlük ve İnci Sözlük'teki yorumları içerik analizi ile kategorilendirilerek sosyal medya ve seyirci arasındaki ilişki değerlendirmeye alınmıştır. İncelenen yorumlar çerçevesinde -çalışmaya dahil edilen kuramların izleyiciyi merkeze alan görüşlerinin desteklediği gibi- yeni iletişim teknolojilerinin etkileşimsellik ve kullanıcı türevli içerik üretimi özellikleri izleyicinin aktif konumda olduğu ve seyir deneyiminin de yer değiştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Seyirci ve seyir deneyimi

İlk sinema gösteriminden bu yana farklı tanımlamaları yapılan seyirci kavramını bir filmin "bakanı" "göreni" ve bir filmin film olduğunun tanığı olarak açıklayan Kırel (2010: 14), seyircinin bir film söz konusu olduğunda içeriğinden bağımsız olarak düşünülmemesi gerektiğini, filmin tamamlayıcı ve olmazsa olmaz bir parçası olma halinden söz ederken seyrin, sinema ve seyirci ilişkisinde vazgeçilmez ve karmaşık bir süreç olduğuna vurgu yapmaktadır.

Erdoğan (1993: 13) ise seyirci kavramını kuramsal çalışmaların en sorunlu terimi olarak tanımlayarak bu kavramı farklı yaklaşımlar bağlamında açıklamaktadır. Ona göre seyirci "Psşik aygıtıyla beliren sinematografik bir 'özne'; bilişsel düzeyde varsayımlarını sınayan, birikimini ve dağarını kullanarak zihinsel işlemler yürüten kuramsal bir model..." dir.

Sinema ve seyirci ilişkisine yönelik çalışmaların temeli 1960'lı yıllarda Kullanımlar ve Doyumlar yaklaşımı ile atılmış, ardından bu yaklaşımda sözü edilen aktif izleyici kavramı 1970'lerde Kültürel Çalışmalar ile geliştirilmiştir. Ana akım kuramcılarının izleyiciyi pasifize eden görüşlerinin aksine Kültürel çalışmacıların izleyiciyi odak noktasına alan anlayışı ile film izleme alışkanlıklarında seyircinin aktif olduğu görüşünden hareket edilerek seyirci alımlamalarındaki farklılıklar ortaya konmaya çalışılmıştır. İzleyici araştırmaları söz konusu olduğunda Stuart Hall'ün "Kodlama-Kodaçım" çalışmasının önemli bir yeri olduğunu söylemek gereklidir. Hall, televizyon mesajlarının inşa edebileceği üç pozisyondan bahsederek izleyicinin medya metinleri karşısında üç türlü okuma gerçekleştirdiğini söyler. Bunlardan ilki olan egemen ya da hegemonik okumada, izleyicinin mesajı alımlama şekli mesajın önerilen anlamı ile uygunluk göstermektedir. İkinci okuma biçimi olan tartışmacı ya da müzakereci okuma ise hem benimsenen hem reddedilen unsurların birleşiminden oluşur, yani birey kodaçım yaptığı mesajı kabul etmekle birlikte aynı zamanda mesajın birtakım yönlerine karşı çıkmaktadır. Üçüncü okuma biçimi olan muhalif veya karşıt okumada izleyici, mesaj metninin içermiş olduğu tüm anlam ve yan anlamların farkındadır ve bu mesajlara karşı tepki göstermektedir (Şakı Aydın: 2007, 125).

Hall'ün medya mesajlarının alımlanmasına yönelik sunduğu modelin yanı sıra içerisinde izleyiciyi aktif olarak konumlandıran bir başka model olarak Kullanımlar ve Doyumlar yaklaşımı seyirci izleme pratikleri ile ilgili yapılan çalışmalarda ön plana çıkmaktadır. Zira bu yaklaşımın temelinde izleyiciyi pasif plana iten görüşün aksine, izleyiciyi merkezi noktada konumlandıran; medyanın izleyici üzerindeki etkisinden ziyade, izleyicinin medya ile ne yaptığı sorusunu temel alarak seyircinin medya metinleri üzerinde anlam inşa ettiğine yönelik bir vurgu vardır.

Seyircinin film karşısında yaşadıkları üzerine odaklanan çalışmalarda bu ilişkinin bir deneyim olduğu, bu deneyimin de aslında sinema tarihi kadar eski ancak üzerinde çalışma alanı olarak incelenmesinin yeni bir olay olduğu belirtilmektedir. 90'lardan itibaren tüm dünyada, izleyici araştırmalarında hızlı bir artış gerçekleşmiş, medyanın farklı alanlarının yanında sinemada da alımlama çalışmaları, etnografik çalışmaların etkisiyle gelişmiştir (Özsoy, 2011: 109).

Sinema araştırmacısı Francesco Casetti (2011), "deneyimleme" kavramını "... bizi şaşırtan ve ele geçiren bir şeye maruz kalmak" olarak tanımlarken "...bu maruz kalma durumunu bilgiye ve güce dönüştürmek, bir diğer deyişle söz konusu şeylerin üstesinden gelme becerisine sahip olduğumuz için birikimli hale gelmek" le ilişkilendirmektedir. Sinemasal deneyimin, hem perdedeki görüntülerin duyularımızı işgal ettiği ana hem de bunların düşünümsel olarak ne izlediğimize ve izleme edimine dair bir farkındalığı tetiklediği ana denk düştüğünü ifade eden Casetti, sinema deneyiminin üç açıdan önemli olduğunu belirtmektedir. Bunlardan ilki sinema deneyiminin araştırılmasının sinemanın 20. yüzyıldaki yerinin daha iyi anlaşılmasını sağladığını, sinemanın yeniden görebilmemizi sağlamakla yetinmeyerek gerçeklikle olan ilişkimizi baştan kurguladığıdır. İkincisi, sinemasal deneyimin sinema tarihinin daha iyi tartışabilmesine olanak sağlayarak film izlemenin tarihsel yönünü öğrenmekle birlikte görme eyleminin tarihsel olarak nasıl şekillendiğinin kavranmasına yardımcı olduğudur. Üçüncüsü de günümüzde sinemanın sınırlarının giderek genişlemesinin yanı sıra kimliğini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kaldığıdır.

Sinema deneyimini kişilerin sinema salonunda film izlerken, öncesinde, sonrasında ya da film arasında seyircilerin yaşadıkları her şey olarak tanımlayan Akbulut (2014: 4), bu deneyimin diğer izleyicilerle ortak bir deneyimi paylaşmak, film aracılığıyla diğer

izleyicilerle etkileşime girmek, film aralarında yemek içmek, film sonrası filme dair duygu ve düşünceleri çevreyle ile paylaşma gibi pratikleri barındırdığını söylemektedir.

Yukarıda sinema deneyim pratikleri içerisinde yer alan durumları Jarvie'nin (1993: 23) sinemanın sosyal yönüne yapmış olduğu vurgu ile bağdaştırmak mümkündür. Çünkü sinemaya gitmek bireysel olduğu kadar aynı zamanda sosyal bir eylemdir. Seyir deneyiminin kişisel ve sosyal yönlerini ele alan Jarvie'ye göre kişisel süreç, sinema salonundaki seyircinin sinemanın karanlığında kaybolması, etrafındakilerle etkileşim kurmamasıdır. Ancak seyircinin sinemaya yakınlarıyla gitmesi, seyir süreci içerisinde film ya da oyuncular hakkında tartışılması sinemanın sosyalleştirici bir yönü olduğuna işaret ederken, sinemaya gitmek de sosyal bir faaliyet olarak değerlendirilebilmektedir. Bu faaliyetler bireysel yapılmasına rağmen, aynı zamanda görünmeyen bir sosyal grup oluşturmaktadır; bu grup sinemada aynı içeriği izleyen insanlardan oluşan sosyal gruptur.

Temel seyir mantığı açısından düşünüldüğünde, seyirci sinemada yalnızdır ve izlediği filmi kendi fiziksel ve zihinsel araçlarıyla algılamaktadır. Bu bağlamda sinema salonundaki seyir deneyimini tek başına yapılan bir faaliyet olarak değerlendirmek mümkündür. Bu faaliyetin sosyal bir olgu olarak nitelendirilmesinin en önemli nedeni sinema salonunun mekansal düzenlemesi ve bu mekanda gerçekleşen seyir deneyiminin doğasından kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak aynı amaç için sinema salonunda bir araya gelen topluluğun aynı seyir deneyimini yaşadığı, seyir öncesi ve sonrasındaki sosyal pratikler de hesaba katıldığında bu sürecin sosyal bir olgu olarak nitelendirilmesi zorunlu hale gelmektedir (Taş Öz, 2012: 67).

Sinemanın sosyalleştirici özelliğine bağlı olarak seyircinin izlemiş olduğu bir filmde birçok metnin ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki, film sonrası ailesiyle ya da arkadaş çevresinde film hakkında yapılan yorumlar, film eleştirmenlerinin yazıları, filmi izleyen diğer insanların sosyal paylaşım ağlarına yazdıkları görüşler, film karakterleri ile yapılan röportajlar, çıkan haberler vb. başlangıçta tek olan metnin süreç içinde yeniden üretildiği ve farklı anlamların oluştuğu alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda seyircinin bir filmin hem tüketicisi hem de o filmin yeniden üreticisi olduğunu söylemek mümkündür. Fiske (2003: 205) izleyici etnografilerini değerlendirdiği yazısında metinlerin bazı anlamlarının metinsel çözümlenmelerle açığa çıkarılamayabileceğini çünkü bu anlamların metin okurlarının toplumsal konularıyla buluştuklarında üretildiklerini ve bu buluşmada okurun/izleyicinin anlamlandırma sürecine beklenilmeyen metin dışı etmenleri getirebileceğini ifade etmekte, metnin yeniden üretildiğine vurgu yapmaktadır. Elbette sinema filmiyle birlikte yeni anlamlar üreten seyirci filmde tamamen bağımsız bir anlam üretmemekte, yeniden üretim metin dahilinde gerçekleşmektedir.

Sinemaya gitme deneyiminin sosyal boyutunun yanında içeride ve dışarda uyandırdığı etkilerle bir bütün olarak ele alınması gerektiğini ifade eden Kırel de (2010: 13), film ve seyircinin karşılaştığı mekanlarının her zaman bir sinema salonu olmayabileceğini, bu açıdan değişen seyir biçimleri ile birlikte film ve seyirci ilişkisinin de değişeceğini, tarihsel, toplumsal ve teknolojik gelişmelerle birlikte oluşan farklılıkların hesaba katılması gerektiğini söylemektedir.

Yeni medya bağlamında değişen seyir deneyimi

İnsanlara fikirlerini, yetilerini ve neredeyse her yaptığını paylaşma olanağı sunan yeni medya, geleneksel medya ile bağlarını koparmayan ancak geleneksel kitle iletişim araçlarına göre etkileşimini artırarak insanları ve kitleleri bir araya getirme özelliğine

sahip olan bir ortamdır. Sosyalleşme kavramına yeni bir bakış açısı getiren yeni medya, yeni bir sanal dünya oluşturarak -Mc Luhan'ın (2001) *Küresel Köy* kavramında ön gördüğü gibi- dünyayı ceplerimize sığacak kadar ergonomikleştirmiştir.

Günümüzde sosyal medya etkileşim özelliği ile birlikte sürekli güncellenmesi, çoklu kullanıma açık olması, çevrimiçi paylaşım olanağı tanıması gibi özellikleri açısından en ideal mecralardan biri olarak kendini göstermektedir. Sosyal mecralarda düşüncelerini anlık olarak yazabilen kullanıcılar, bu düşünceler üzerine tartışarak yeni fikirler ortaya koyabilmektedir. Bununla birlikte kişisel bilgilerini ya da fotoğraf ve video içerikli çeşitli görselleri paylaşabilmekte, gerçek dünyayı sanal ortamda yaşayabilmektedirler (Vural ve Bat, 2010: 3349).

Yeni iletişim teknolojilerinin her alanda olduğu gibi film izleme pratikleri üzerindeki etkisi de yadsınamayacak ölçüdedir. Sinemasal deneyimin yeni araçlar ve ortamlar ile yer değiştirmeye başladığını belirten Casetti, sinemanın yer değişiminin 1990'lardan sonra hızla kitle iletişim araçlarına ve diğer mekansal durumlara yayıldığını, bu bağlamda yeni platformların keşfiyle yeni sinemasal deneyim biçimlerinin ortaya çıktığından bahsetmektedir:

Film izleme, tek ya da çok salonlu sinemalarda, evdeki televizyonda, ayrıca DVD'de, ev sinema sistemlerinde, tren ve metro istasyonlarında, otobüslerde, uçaklarda, sanat galerilerinde, bilgisayar aracılığıyla, internet üzerinden sörf yaparak, YouTube veya Second Life gibi sanal ortamlarda, internet üzerinden yapılan bireyler arası paylaşımlar yoluyla ve mobil telefonlarda gerçekleşmektedir. Bugün sinema, kendisini sosyal alanlar vasıtasıyla yayar ve sanal ortamı istila eder, ürünlerini de çeşitlendirir: kurmaca filmler, belgeseller, döküramalar, yönetmen kurgusu, klipler, yeni kurgular, yeni ses kurgusu, video oyunlarından uyarlanan öyküler. Bütün bunların sonucunda, izleme deneyimimizi hem açan hem de çerçeveleyen bir pencere çeşitliliği ortaya çıkar (2011: 87-91).

Casetti'nin ifadesinden yola çıkarak gelişen teknoloji ile birlikte farklı mecralardan filme ulaşabilmenin sadece sinema salonları ile sınırlı kalmadığını, bu durumun seyircinin daha önceki sinema deneyimine çeşitlilik kazandırdığını söylemek mümkündür.

Sinema, televizyonun ortaya çıkmasıyla başka bir süreç içine girmiş, yeni medyanın gelişimi ile de daha farklı bir süreç ile karşılaşmıştır. Yeni medya üretim, dağıtım ve gösterimin yanı sıra seyirciyi de değiştirmiş ve dönüştürmüştür. Sadece sinemanın olduğu dönemde salonda perdeye bakan seyirci, televizyon ile ekranlara bakar olmuş, gelişen teknoloji ile de filmler artık sadece salonlarla sınırlı kalmayıp özel alanlara taşınmıştır. Ayrıca akıllı telefon, tablet, bilgisayar gibi birçok araç yoluyla filme ulaşmak ve seyretmek söz konusudur. Buna ek olarak toplu alanlarda film seyretme deneyimine filmi daha az guruplarla ya da tek başına seyretme kültürü eklenmiştir. Dijital sinema, sadece teknik bir değişim değil aynı zamanda sosyolojik bir değişim sürecini de başlatmıştır (Yolcu, 2016: 117).

Sosyal medya kültürünün yaygınlaşması ile birlikte sinema seyircisinde de değişimler meydana gelmiştir. Seyir sırasında sosyal medyada gezinmek yeni nesil seyirciler için yaygın hale gelmiştir. Bununla birlikte izleyiciler, seyretmiş oldukları filmleri anlık olarak sosyal medyada paylaşabilmekte, filmlerin beğenilen ya da beğenilmeyen sahneleri ile ilgili anında yorum yapabilmektedirler (Tryon'dan aktaran Yolcu, 2016).

Seyirci pratikleri bağlamında *Aile Arasında* ve *Kelebekler* filmlerinin sosyal medyaya yansımaları

Araştırmanın yöntemi

Bu çalışmada yeni iletişim teknolojileri ile film izleme pratikleri arasındaki ilişkinin ortaya konması amaçlandığından nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni temel alınmıştır. Bu kapsamda izleyicilerin söz konusu filmler üzerine Twitter, Ekşi ve İnci Sözlük'te yapmış olduğu yorumlar doküman analizi ile toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak beğenme/beğenmeme başlıklarında sınıflandırılırken aynı zamanda bu başlıklar da kendi içlerinde duygusal/yorumsal beğenme ya da beğenmeme (eleştiri getirme) olarak kategorilere ayrılmıştır.

Filmler hakkında yapılan yorumların sayısal verileri sunulmadan önce etkileşimselliğin arttığı, zaman ve mekanın ortadan kalktığı sosyal medya uygulamaları olan Twitter ve sözlükler hakkında bir parantez açılması gerekli görülmüştür.

Twitter

Web 2.0 teknolojisi temelde etkileşimselliğin olduğu çift yönlü bir iletişimi işaret ederken aynı zamanda sosyal ağların genişlemesi ve içeriklerin çeşitlendiği bir süreci de ifade etmektedir. Web 2.0 teknolojisi ayrıca kullanıcı türevli içerik üretiminin mümkün olduğu teknolojinin ilk adımını oluşturmaktadır. Bu teknoloji ile birlikte sözlükler, bloglar, sosyal ağlar, dijital oyunlar ve çoklu ortamlar (fotoğraf, video, ses) gibi çeşitli platformlar geliştirilmiştir. Kendi içeriklerini üreten kullanıcılar bu içerikleri diğer kullanıcılarla paylaşarak etkileşimi farklı şekillerde artırmıştır.

Yukarıda bahsi geçen etkileşim temelli platformlardan biri -günümüzde en yoğun kullanılan- hiç şüphesiz ki sosyal medyadır. Bireysel ya da kolektif olarak oluşturulan içeriklerin küresel düzlemde yayılım gösterdiği sosyal medya, üretkecilik/prosumer kavramını da beraberinde getirmiştir. Bu kavram, kullanıcıların hem üretici hem de ürettikleri içeriğin tüketicisi haline geldiğini ifade etmektedir. Günümüzde etkin bir şekilde kullanılan Facebook, WhatsApp, YouTube, Twitter, Instagram vb. gibi sosyal ağlar da üretkecilik mantığı ile varlığını sürdüren uygulamalardır.

We Are Social 2021 Raporu'na göre 7,85 milyar olan dünya nüfusunun yüzde 60'ı aktif sosyal medya kullanıcısıdır. En çok kullanılan sosyal medya uygulaması 2,79 milyar kullanıcı ile Facebook olup devam eden sıralamada YouTube, WhatsApp, Facebook Messenger ve Instagram yer almaktadır. 2021 Ocak ayı itibari ile 84,6 milyon nüfusa sahip Türkiye'de ise 60 milyon sosyal medya kullanıcısı vardır. En çok kullanılan platformun ilk sırasında 50,6 milyon kullanıcı ile YouTube yer alırken bunu sırasıyla Instagram, WhatsApp, Facebook ve Twitter takip etmektedir. Rapor'a göre Twitter'ın dünyadaki kullanıcı sayısı 396 milyon iken Türkiye'deki kullanıcı sayısı 13,6 milyon olarak verilere yansımıştır (We Are Social, 2021).

Twitter'ı insanların web ortamında bilgilerini, duygularını, düşüncelerini veya ne yaptıklarını anlık ifadelerle paylaştıkları bir sosyal ağ sitesi olarak tanımlayan Odabaşı vd. (2012: 94), ifade ve durumların metin ile aktarılmasının (önceleri 140 olan güncellenmiş hali ile 280 olan) 280 karakter ile sınırlı olması Twitter'ın mikroblog özelliği ile takipçiler aracılığıyla ağ içinde yayılmasını ise sosyal ağ özelliği ile açıklamaktadır. Twitter'ın 2006 yılında Jack Dorsey tarafından geliştirildiğini ve dünya çapındaki görünürlüğünü artırmaya devam ettiğini belirten Arık ise (2013: 81) Twitter'ın,

içerdiği uygulamaların programlama ara yüzünün kısa mesaj gönderim ve alımı konusundaki olanaklarıyla internet dünyasının SMS'i (kısa mesaj) olarak anıldığını söylemektedir.

Kullanıcılarına sağlamış olduğu özellikleri ile Twitter, atılan tweetleri sadece takip edenlerin görebileceği şekilde sınırlandırılabilirken aynı zamanda takip edilenlerin takipçi sayısını ve bunların takip ettiği hesapları görüntüleme gibi birçok olanağı kullanıcılarına sunmaktadır.

Ekşi ve İnci Sözlük

1999 yılında Sedat Kapanoğlu tarafından "Kutsal bilgi kaynağı" sloganı ile "sourtimes.org" sitesinin bir parçası olarak kurulan Ekşi Sözlük, sonrasında sourtimes.org'un bir parçası haline gelmiştir.

Ekşi Sözlük'ün etnik, dini yerel ve ulusal kültüre ilişkin sağlam bir referans kaynağı olarak nitelenebileceğini söyleyen Gürel ve Yakın'a göre (2007: 204), Ekşi Sözlük; "Kavram ve konsept sınırlaması olmaksızın, herhangi bir konu, durum ya da kişi ile ilgili bilgi, haber ve yorum niteliği taşıyan ifadeler içeren bir site" olmakla birlikte "yazarlar tarafından açılan entry -giriş ya da kayıt- ile metin içinde yer alan bağlantılar ve 'bakınız' şeklinde verilen linkler nedeniyle sonsuz çağrışımlara olanak veren bir platformdur."

Bununla birlikte 2009 yılında İsmail Alperen ve Serkan İnci tarafından kurulan İnci Sözlük toplamda 1 milyon 90 bin 522 kullanıcı sayısı ile katılımcı sözlük niteliği taşıyan bir sitedir. Kullanıcıların ücretsiz olarak kaydolup açılan başlıklar altında yorum yapma olanağı bulunmaktadır.

Bir dijital cemaat olarak İnci Sözlük sozlukspot.net'in altyapısı üzerinden incisozluk.com.tr, Facebook ve twitter 'incisozluk' profilleri üzerinden üyelerini bir araya getirmektedir. Gruba üye olmak isteyenler, sözlüğün belirlediği kuralları kabul ederek üye olabilmektedir. Bu kurallar sözlüğün dilinden kültürüne, eylemlerinden tabularına, yasaklardan ödüllere kadar her şeyi belirlemekte ve üyeleri de bu kurallara uymakla yükümlü kılarak kendi sınırlarını çizip gruplarını oluşturmaktadır (Türk ve Tugen, 2014: 75).

Araştırma bulguları

Bu çalışmada 2017 yılında vizyona giren komedi filmi *Aile Arasında* ile 2018 yılında gösterime giren hem kara mizah hem de bir sanat filmi olan *Kelebekler'in* Twitter, Ekşi ve İnci Sözlük'teki seyirci yorumları incelenmiştir. İncelemeler sonucunda söz konusu filmler beğenme/beğenmeme başlıkları altında sınıflandırılmış olup bu başlıklar da kendi içlerinde duygusal beğenme ve yorumsal beğenme olarak kategorize edilmiştir.

1 Aralık 2017 tarihinde vizyona giren ve 10 Ağustos 2018 'de ikinci kez vizyona girecek olan *Aile Arasında* filmi Gülse Birsnel tarafından kaleme alınan başrollerinde Demet Evgar ve Engin Günaydın'ın yer aldığı komedi filmidir. Toplamda 5 milyon 274 bin 235 kişi tarafından izlenen film 64 milyon 440 bin 94 TL gişe hasılatı yapmıştır (boxofficeturkiye.com).

Film 21 yıllık ilişkileri aynı gün noktalanın nevroitik Fikret ile müzikhol vokalisti Solmaz'ın (Demet Evgar) komik bir tesadüfle tanışması, Solmaz'ın kızı Zeynep'in Adanalı sevgilisiyle evlenmeye karar vermesi ve her şeyden korkan Fikret'in (Engin Günaydın) kendini bir anda hayatının rolünü oynarken bulmasını konu edinmektedir (beyazperde.com).

30 Mart 2018 tarihinde vizyona giren *Kelebekler* filmi ise Tolga Karaçelik'in yönetmenliğini yaptığı sanat filmi olup 2018 Sundance Film Festivali'nde Dünya

Sineması kategorisinde Büyük Jüri Ödülü'nü kazanmıştır. Toplamda 124 bin 151 kişi tarafından izlenen filmin 1 milyon 874 bin 455 TL gişe hasılatı vardır (sinemalar.com).

Başrollerini Tolga Tekin, Bartu Küçükçağlayan ve Tuğçe Altuğ'un paylaştığı film, birbirlerinden uzakta yaşayan ve birbirlerini pek tanımayan üç kardeş, astronot Cemal (Tolga Tekin), aktör Kenan (Bartu Küçükçağlayan) ve öğretmen Suzan'ın (Tuğçe Altuğ), 30 yıldır görüşmedikleri babalarından gelen telefonun ardından köylerinde yeniden bir araya gelmesi, köye kelebeklerin geldiği dönemde gömülmek istediğini vasiyet eden babalarının isteği üzerine bir süre daha köyde durmak zorunda kalan kardeşlerin, bu sürede hem birbirlerini hem de babalarını daha iyi tanımaya çalışmalarını konu edinmektedir (<https://www.sinemalar.com/film/253414/kelebekler>).

Aile Arasında filminin Twitter, Ekşi Sözlük ve İnci Sözlük'teki izleyici yorumları

Yukarıda içerikleri hakkında kısa bilgi verilen filmler hakkında Twitter, Ekşi ve İnci Sözlük'te yapılan yorumlar sınıflandırılmıştır. Bu bağlamda *Aile Arasında* filmi için Twitter'da #ailearasında hashtag'ıyla 41 tweet atılmıştır. Bu sınıflandırmada filmin kendi Twitter hesabı, sponsoru olan Bahçeşehir Koleji ve bazı film sitelerinin tanıtım amaçlı attığı tweetler dışarıda bırakılmış olup sınıflandırmaya sadece film izleyicilerinin atması olduğu tweetler dahil edilmiştir. Bu kapsamda atılan 41 tweetten 40'ı filmin beğenildiğine, 1'i ise beğenilmediğine yöneliktir.

Herhangi bir konu, durum ya da kişi ile ilgili bilgi, haber vs. hakkında yorumların yapılabildiği interaktif bir platform olan sözlükleri incelediğimizde ise Ekşi Sözlük'te "aile arasında" başlığı altında 1022, İnci Sözlük'te ise 9 yorum yapılmıştır. Ekşi Sözlük'te yapılan yorumlar beğenme/beğenmeme kategorilerine ayrılarak bu sınıflandırmalar da kendi içlerinde duygusal/yorumsal beğenme ya da beğenmeme/eleştiri şeklinde kategorize edilmiştir. İncelemeler sonucunda 1022 yorumun 340'ı duygusal, 362'si yorumsal beğenme kategorisinde yer alırken beğenmeme kategorisinde yer alan 73 yorum filme getirilen eleştirilerden oluşmaktadır. Tabloda Ekşi Sözlük'e dair 1022 yorumun 247'sindeki içeriklerin ilerleyen sayfalarda tekrar etmesi, bazı yorumların sözlük yazarları arasındaki tartışmaları içermesi, bazılarının da film hakkında aranan yorumsal ya da duygusal yorum kategorisine alınmamasından dolayı toplam sayıyı vermemektedir.

Tablo 1: Twitter, Ekşi Sözlük ve İnci Sözlük'te *Aile Arasında* Filmine Dair Yapılan Yorum Sayıları

	Beğenme	Beğenmeme	
	Duygusal- Yorumsal	Duygusal-Yorumsal	Toplam
Twitter	40	1	41
Ekşi Sözlük	702	73	775
İnci Sözlük	9	-	9

“Deşarj olma, samimi bulma, özdeşleşme, beğenilen oyunculuk, farkındalık oluşturma”

Beğenme ya da beğenmeme sınıflandırması yapılan film yorumlarında duygusal beğenme kategorisinde izleyicinin filme yönelik duygularını yazdığı, zaman zaman film oyuncularıyla kendini özdeşleştirdiği, oyunculara karşı duymuş olduğu sempatiyi dile getirdiği görülürken filmdeki trans bir bireye yer verilmesi de izleyici tarafından olumlu

karşılanmış ve filmin bu konuda farkındalık oluşturduğu söylenmiştir. Sözlükler, Twitter'a göre anlık olmayan, süre sınırlaması bulunmayan bir platform olduğundan dolayı sözlük yazarları tarafından film hakkında detaylı yorumların yapıldığı görülmektedir.

Filmi beğenerek olumlu yorum yapan Twitter kullanıcıları kendileri üzerinde oluşturdukları hisse yönelik duygusal beğeni kategorisine alınabilecek, aşağıda örnekleri bulunan 40 tweet atmıştır:

Offf ne iyi geldi ne güldük bee... Sen ne güzel bir kalemsin ne güzel bir beyinsin ne güzel insansın @gulseyazar Kafamda binbir sıkıntıyla girdim sinemaya güle oynaya bomboş pamuk gibi miss gibi çıktım salondan #AileArasında TÜM EKİP ÇOK YAŞAYIN BE

#AileArasında'ya eşimle gittim, şimdi de annelerle gittik. Komik bi videoyu youtube'dan akrabalara göstermek gibi. Sevdiğin bir şeyi sevdiklerinle paylaşmak güzel ama bu biraz masraflısı :)

Bununla birlikte filmi beğenen izleyiciler arasında yorumsal beğeni kategorisine yer alabilecek tweet de atılmıştır:

"#AileArasında iyi bir aile komedisi. Herşeyden önce Ozan Açıktan çok iyi yönetmiş. Senaryonun 'klişe' açıklarını kapatmış. Engin Günaydın, Erdal Özyağcılar, Demet Evgar kusursuz oynamışlar. Mutlaka gidilmeli. Gülünmeli. Hepsi bu. Aile öğretisi bu filmde çıkmaz o da bilinmeli!"

Ekşi Sözlük'te duygusal beğenme kategorisinde yer alan yorumlardan bazıları şu şekildedir:

Ciddi anlamda yarıp geçen bir film lakin ilişkilerle ilgili verdiği mesajlar fazla derin. bana kalırsa her kadın solmaz'ın yaşadıklarının bir yerinde kendini bulur. bende şahsen öyle oldu. bir yanda gülmekten kırılıp geçerken bir yandan gözlerim doldu (maktulun son sözleri)

Gülse birse bence gene 4- 4'lük bir iş çıkarmış. çokta güzel yapmış... çok güldüm, kendimi o mahalleye hatta o kiralık evlerden birinde düşündüm...keşke böyle komşuluklar falan kalmış olsa dedim. tüm ekibe saygılar...(crystal the psychologist)

Filmdeki solmaz, trans abla, istanbulun sillesini yemis ama buna ragmen mutlu tasasız insanlar gerçek olsa da her gece beraber balkon sefasi yapsak.. balkon sefasi o kadar icten ve samimi yapılmış ki insanın icine giresi geliyor (chmayo)

hayranlıkla biraz abartı bilirim ama...şimdiye kadar gülse birsel'e sit-com kraliçesi diyordum artık komedi filmlerinin de kraliçesi diyeceğim. o nasıl bir kalem nasıl bir mizah anlayışı ve oyunculuk. gülse birsel mizahın nazım hikmeti gibi görünüyor. film, recep ivedik'te magma tabakasına inen türk mizahını düşüğü bataktan alıp everest in tepesine bırakıyor. en iyi cem yılmaz filminden daha iyi fikrimce. gülse birsel in eserlerini en iyisi yapan bir şeyde en iyi oyuncularla iş yapması (azbirin)

İnci Sözlük'te yapılmış 9 yorumun tamamı duygusal beğenme kategorisinde yer almakta olup yorumlar aşağıdaki örneğe benzer niteliktedir:

"Son yıllarda iyice taka batmış Türk sinemasına nefes aldırılmış bir film. izleyin la binler harbinden iyi film Demet evgar ve Engin efsane oynamış Gülse iyi yazmış." (serhattt)

Ekşi Sözlük'te yorumsal beğenme kategorisinde yer alan 362 yorumda filme dair detaylı açıklamaların yapıldığı, filmin teknik açıdan yorumlandığı, oyuncuların rolleri ile olan ilişkisinin ele alındığı görülmektedir. Yorumsal beğenme kategorisine ait bazı yorumlar şu şekildedir:

aile arasında ise müthiş düşük beklenti ile gittiğim filmdi. yarıla yarıla güldüm. genellikle skeçvari çekilen ve bir cazibesine olmayan klasik türk komedi filmlerinin aksine kaliteli bir komedi sunduğunu düşünüyorum gülse'nin. afişi görünce "derya karadaş mı, hof yine başım

ağrıyacak" demiştim. zira kadının abartılı oyunculuğu yalan dünya'dan soğuma sebebi idi benim için. gelin görün ki derya karadaş'ın rolü çok iyiydi. ayta sözeri şahaneydi. demet evgar kadın komedi oyuncusu nasıl olmalı sorusunun cevabı gibiydi. engin günaydın, ona söyleyecek söz bulamıyorum. filmi tek başına alıp götüren kesinlikle engin günaydın idi. öte yandan film konu itibarıyla de sonradan görme ahlaklı (!) kesime görgünün, ahlakın, terbiyenin para ile alınamayacak şeyler olduğunu göstermesi açısından önemli bence. o geçirdiği için osurduğu için gülünen adamların olduğu filmlerden değil, alt metninde dünya kadar şeyin olduğu bir film olduğu için de ilgimi çekti (shallala)

ince ve kaliteli esprilerle bezenmiş, olay örgüsü yeni bir şey vermemesine rağmen özgünlüğünü korumuş, özellikle çoğu adanali tiplmesi son 50 yıldır en iyi betimlenmiş adanalılar olarak sinema tarihimize geçecek olan, harika bir film. "hayat kısa" ve "ummadık taş baş yarar" mesajlarını güzel işlemişler. zor günlerden geçen ülkemizde, trans insanlar için güzel bir farkındalık oluşturma yolu izlenmiş. öyle ki filmi izlediğim taşra ilinde bile bu farkındalık sahneleri gayet olumlu karşılandı, yadırgayan vs. olmadı (ketsu)

Son yıllarda uyduruk yerli komedilerin hegemonyası altındaki sinema salonlarında nihayet güçlü ve kaliteli bir komedi filmi dedirten, ikinci kez gitme isteğimi ara sıra fragmanını izleyerek gemlemeye çalıştığım harika bir film. demet evgar'ın büyük bir oyuncu olduğunu gözlemlediğim filmde tüm yan karakterler etkili iken filmin en büyük kozunun erdal özyağcılar olduğunu düşünüyorum. o olmasa film bu kadar büyüyebilir miydi emin değilim. gerçek bir usta ve müthiş bir tecrübe olan oyuncu her sahnesinde saygı uyandırmayı başarıyor. karısı rolündeki oyuncu ile paslaşarak adanaca dili ve adana kültürünü öyle güzel yansıtmışlar ki adana'da doğmuş büyümüş gibilerdi. tabi o replikleri yazan, o kelimeleri kullanan gülse birsel'i de tebrik etmemek mümkün değil. serbestçe gülmek, stres atıp rahatlamak için ideal bir komedi (lingincin)

“Derinliksiz senaryo, beğenilmeyen oyunculuk, komik bulmama, beklentiyi karşılamama”

Filmi beğenmeyen Twitter kullanıcısı senaryonun başka bir filmde alıntı olduğunu söylemektedir:

“yalnız bu #ailearasında bildigin #TheBirdcage den arak gibim. #RIP #RobinWilliams çok yasayın #NathanLane ve #GeneHackman”

Ekşi Sözlük'te ise 73 sözlük yazarının filme getirmiş oldukları belli başlı eleştiriler senaryonun tek boyutlu olması, oyuncuların beğenilmemesi ya da esprilerin klişe bulunması şeklindedir:

Cidden çok kötü. son 10 yıldır yerli filmlerin önemli bir bölümünü sinemada izliyorum. sinemamız kazansın istiyorum. ama bu olmamış ya. hiç olmamış hem de. -hikayede derinlik yok. tek boyut bir şey. absürd ama bu hani komediye katkı yapan bir absürdlük değil. havada kalmış bir absürdlük. duygu da geçmiyor bu tarafa. -senaryo çok kötü. diyaloglar saçma, havada, inandırıcılıktan uzak, akıcı değil. -karakterler oturmamış. gülümser dışında bi kendinden emin değil oyuncular oynarken. diyaloglar bile tekliyor sürekli. -bence oyuncuların hiçbiri hikâyeye ikna olmamış, para için oynamış havası hissediliyor (aydinlikta)

yorumlara bakarak ve insanların tavsiyesine uyarak gittik. demek ki milletimizle zevklerimiz uyumuyor, kesinlikle hayatımda izlediğim en kötü filmlerden birisiydi. gülmeyi bırak bir iki sahnesinde zoraki sırtabildikten sonra filmin ilk yarısı bittiğinde salonu terk ettim. zaten kaldığım ilk yarıyı da zar zor tamamlayabildim. klişe espriler ve gereksiz tiplmelerle dolu, sürekli argo kelimelerle komiklikler şakalar yapmaya çalışsan, recep ivedik serisine bayılan kesime on numara hitap eden bir film. izlerken “bizleri bunlara gülecek kadar salak mı buluyorlar?” diye sorup durdum kendime.vaktimizi ve paramızı heba etmiş filmdir (quarkendo)

bomboş bir film. hala gitmediyseniz gitmeyin. hala bir şansınız varken gitmeyin yani. ben gittim. gülse birsel'in film vizyona girmeden önce sarf ettiği iddialı sözlere kandım. son

zamanlarda ortalıkta dolaşan ucuz komedi filmlerinin aksine ezber bozacak deniyordu. açıkçası o filmleri aradım. filmin senaryosunu beğenmedim. baştan savmaydı. filmin oyuncularını da beğenmedim. evet engin günaydın'ı da beğenmedim. ancak filmde leyla karakterini canlandıran derya karadaş'a ayrı bir parantez açmak istiyorum. güldür güldür'ü izlemememin de sebebi kendisi. neden bu sektörde olduğunu hiçbir zaman anlayamadım. acilen türkçe öğrenmesi lazım. anlayabiliyor ama konuşmıyor. filmdeki oyunculuguna girmiyorum, gerek yok. öyle bir şey yoktu (aksam olunca eve en son giren çocuk)

Kelebekler filminin Twitter, Ekşi Sözlük ve İnci Sözlük'teki izleyici yorumları

Tolga Karaçelik yönetmenliğinde vizyona giren sanat filmi *Kelebekler* hakkında gösterime girdiği tarihten itibaren Twitter'da #kelebekler ve #kelebeklerfilmi hashtag'ıyla 142 tweet atılmıştır. Kullanıcılar tarafından atılan tweetlerin hepsi filme yönelik olumlu yorumlar içermektedir.

Ekşi Sözlük'te ise "kelebekler" başlığı altında toplam 270 yorum yer almaktadır. Yorumların 226'sında filmin beğenildiğine, 44'ünün ise filmin beğenilmediğine yönelik görüşler yer almaktadır. İnci Sözlük'te ise filme dair herhangi bir içeriğe rastlanmamıştır.

Tablo 2. Twitter, Ekşi Sözlük ve İnci Sözlük'te *Kelebekler* Filmine Dair Yapılan Yorum Sayıları

	Beğenme	Beğenmeme	
	Duygusal-Yorumsal	Duygusal-Yorumsal	Toplam
Twitter	142	-	142
Ekşi Sözlük	226	44	270
İnci Sözlük	-	-	-

"Kendini bulma, gerçek hayata yakın senaryo, beğenilen oyunculuklar, anlamlı metaforik göndermeler"

Twitter ve Ekşi Sözlük'te kullanıcılar çoğunlukla film karakterleriyle kendini özdeşleştirme, senaryonun gerçek hayata yakın olması ve oyunculuklar hakkında görüşünü belirtmiştir. Twitter'da "kelebekler" etiketiyle atılmış tweetlerden duygusal beğenme kategorisindeki yorumların hepsinde filme dair olumlu yorumlar yer almaktadır:

'Kelebekler' alt metni çok sağlam bir film olmuş. Tüm zıt duygular bir arada. Ciğerli gülüp, ciğerli ağlıyorsun. Kullanılan tüm metaforlar öyle yerinde öyle tadında ki! Hal böyleyken ödüllere doymasın! @kelebekler

Artık hissettiğimi hissettim anda söylemek istiyorum!" repliğini tweet atan izleyici duygusal bir katılım göstererek filmdeki karakterin yaşadıkları ile kendisini özdeşleştirmiş gibidir. #kelebekler filmi şahane! Hayatın ta kendisi... Bir an boğazına yumruk gibi oturuyor, sonra bir an kahaahalar içindesin. Emeği geçen herkesi yürekten kutlarım. Hadi izleyin, mutlaka izleyin. Bir dost nefesi gibi #Kelebekler, gurur duymalık bir yönetim ve oyunculuklar... elinize sağlık

#Kelebekler'de benim bir filmde aradığım her şey var. Çok sade, çok muzip, çok can yakıcı, hayat kadar absürd, çok gerçek, hayattan büyük.. Teşekkürler

Yorumsal beğeni olarak nitelendirilebilecek tweetler ise şu şekildedir:

#Kelebekler, en sevdiğim "işlevsiz aile dramedileri" arasına Türkçe konuşulan ilk ve tek film olarak girdi. Tuğçe Altuğ'un çok iyi taşıdığı Suzi'de, Margot Tenenbaum marka bir melankolinin izleri var. Şimdilik yılın en iyi yazılmış yerli kadın karakteri.

Sonunda! evrensel, demokrat, modern, eleştirel, kadının hakkını veren, kendine varoluşçu prensipleri kılavuz edinmiş, sinema için yapılmış bir sinema filmimiz oldu..."

Son zamanlarda izlediğim en iyi yerli filmi.....

Konusu, işleyişi kara mizahı hepsi yerinde @tolgakaracelik Türkiye'nin wes anderson'u dur artık #kelebeklerfilmi hem dokunaklı hem komik. Çocukluğuna, gençliğine, içindeki karanlık bölge; ailene geri dönüp bakmak gibi..

Ekşi Sözlük'te filmi beğendiğini söyleyen 226 sözlük yazarının 86'sı, yapmış olduğu yorumlar neticesinde duygusal beğenme kategorisinde ele alınmıştır:

şu anda film arasından bildiriyorum. bitmesini beklemeye gerek görmedim. gidin, görün, izleyin, destek olun, böyle kaliteli yapımlar görsün türk sineması. ellerine sağlık (limonlufiruze)

sinemada 3 boyutu aşmış başka bir boyuta geçmiş tolga karaçelik. ben kendimi ilk defa bir filmin bu kadar içinde hissettim, öyle gerçekçi ve doğaldı sahneler. filmle konuyla alakasız bir şekilde, arka fon gibi sahnede söylenen şarkı bitince alkışlayasım geldi bu kadar da kaptırmışım kendimi pes doğrusu.

sanki benim arkadaşlarımdı onlar ve yanlarında oturuyordum dördüncü olarak. oyunculuklar çok iyi, müzikler harika, konu deseniz bildiğin şifa niyetine. spoiler vermeyeceğim lakin filmden çıktıktan sonra hiçbir yere bağlayamamış olmama rağmen, hiçbir çıkarım yapmamış olmama rağmen, ne zamandır içimde olduğunu bilmediğim, son zamanlarda büyüye büyüye dev gibi olup akciğerlerime neredeyse yer bırakmamış o koca sıkıntıyı nasıl da söküp attı hala anlayabilmiş değilim (tumbleweed)

bu film hayatın bir demosu. bilmem kaç ölçü küçültülmüş hali. hayat ne kadar saçmaysa o kadar saçma, daha fazla ya da daha az değil. ben kendi hayatımı sorguladım bu film sayesinde. oradaki insanları hayatımdaki insanlara benzettim. en ciddi anlarda içimde kopan kahkahaları hatırladım. babamın cenazesini hatırladım. allah'ı sorgulayan bir imam yoktu, patlayan tavuk yoktu, ölü kelebekler yoktu ama öncesinde yaşanmış benzer acılar, bolca hayal kırıklığı ve olmamış bir aile vardı. çok etkilendim, bağıra bağıra da güldüm. gişe memurunu izlemiştim daha önce ve çok beğenmişim (filmde o karakteri görmek de aşırı mutlu etti. filmlerin kesişmesi olayına bayılıyorum.) bunu daha çok beğendim ama. oyunculuklar bence çok iyiydi, kurgusu ve sonu gerçekten harikaydı. kelebek sahnesi efsane olabilir benim için (bedenci)

hayatımda izlediğim en muhteşem filmi diyemem ama gerçekten güzel içten bir filmi. fasulye gibi komik ve aynı zamanda dramatikti. izlediğimden beri de gidelim buralardan dinliyorum. suzan karakteri gibi hissediyormuşum bir süredir, ama tam adını koyamamışım. evet ben de ne hissediyorsam anında dile getirmek istiyorum ama yapabiliyor muyum hayır (ediz)

Sanat filmi olması dolayısıyla film hakkındaki yorumsal beğenme sayısının daha fazla olduğu sonucu çıkarılabilir. Buna göre filmi beğenen 140 yazar yorumsal beğenme kategorisinde ele alınmıştır. Bu kategoriye alınan belli başlı yorumlar ise şu şekildedir:

sundance başarısı ve takip ettiğim tüm sinema eleştirmenlerinin alışkın olmadığım tarzda filmi yere göğe sığdıramayan yaklaşımları nedeniyle beklentiyi tavan yaptırmış olarak gittiğim, fakat buna rağmen inanılmaz keyif alarak izlediğim, bir daha izlemek için de fırsat kolladığım, sarmaşıktan sonra çitayı iyice yükselten tolga karaçelik filmi. hüznü de barındıran ama özü itibarıyla absürt komedi türündeki film, yerli sinemanın sıradışı ve özel yapımlarından biri olarak nitelenmeyi hak ediyor. eğer bir film bana bu kadar farklı duyguyu yaşatmayı başarabiliyor ve hiç bitmesin dedirtebiliyor, yanı sıra da salondan çıktıktan saatler sonra dahi hakkında konuşurup, "müthiş filmi abi ya" benzeri replikleri ortamdaki herkese söyletebiliyorsa her türlü övgüyü hak ediyor demektir. kardeşleri oynayan her oyuncu ayrı

bir harikaydı. bartu küçükçağlayan "bu kadar iyi miydi" şeklinde şaşkınlık yaşatırken, ankara dt'den tanıdığım tolga tekin çitasını hiç düşürmemiş, fakat zannediyorum ilk defa izlediğim tuğçe altuğ filmin jokeri olmuş. o karakteri başkası canlandırırsa filmde çok şey eksilirdi. karizması ve koptuğu anlardaki performansıyla unutulmaz bir karakter yaratmış. ayrıca imam, muhtar ve karısı dikkatle izlenmesi gereken tiplmeler (Abidinhibo)

belki bu film için burda onlarca defa tekrarlanmış olan şeyi söyleyeceğim ama ne kadar söylenirse az. gerçekten çok iyi bir film. hem ağlatıp hem güldürebiliyor. çok güzel noktalarda çok anlamlı metaforik göndermeler kullanılmış bir film bu. tolga karaçelik'in artık olmuş bir yönetmen olarak kendini ispatlaması olarak görüyorum ben bu filmi. önceki işlerine de hayranlığım büyüktür ama bu filmle artık türk sinemasının geleceği olan yönetmenler listesine ilk başta yazılacak isimler arasına girmiştir. aynı zamanda çok başarılı anlatımı var bu filmin. içinizde ufak bir sıkıntı boğazınızda bir düğüm ile seyirciye iyi zaman geçirtmeyi düşünen bir yapısı var. bu ikisini aynı anda aynı filmde çok güzel aktarmayı başarıyor. uzun lafın kısası izleyin, izlettirin efendim. sinemamızın böyle güzel işlere ihtiyacı var (m d jesus)

“Sıradan anlatı, keyfi senaryo, işlenememiş karakterler, teknik ve kurgusal problemler”

Kelebekler filmine yapılan yorumların 44'ü filmin anlatısı, senaryonun keyfiliği, karakterlerin işlenememiş olması ve filmdeki teknik problemlere geririlen eleştirilerden oluşmaktadır. Sundance Film Festivali'nde “Dünya Sineması Büyük Jüri Özel Ödülü”nü alan filmin Kültür Bakanlığı tarafından desteklenmeyişi ve filmin ilk gösterime girdiği tarihlerde sadece belirli illerde vizyonda olması da bu kategoriye alınamayan fakat birçok yazar tarafından getirilen eleştiriler arasında yer almaktadır.

sarmaşık'tan sonra dedim ki, adam mevzuları içselleştirmeye başlamış, baya gümbür gümbür bi yönetmen geliyor. buna da tabi ilk gün gittik büyük heyecanla. fragman ilginçti, ödül falan da gelmiş... fakat bi sığır benim heralda. hiç bir şey hissetmedim filme karşı. aşırı keyfi, napmaya çalıştığı belli olmayan bişey. küçük kağıtlara metaforlar yazıp bunları da torbaya atıp rasgele çekmiş de senaryoyu yazmış gibi. onur ünlü efekt. absürlük bu kadar basit birşey olmamalı yahu. bi röportajda izledim baya kendi de şaşırmış bu kadar reaksiyon almasına. biri bi taş atıyo kuyuya, hurraaa. adamın daha üçüncü filmi, şimdiden tolga karaçelik sineması, filmografisi falan tabirlerini kullanıyo herkes. ki, bilmeyen birine izlet 3 filmi de, aynı yönetmenin olduğunu muhtemelen kimse anlamaz. (daha şimdiden kendi filmine gönderme yapmış olmasını yakalayan çıkarsa o ayrı) lan motelde sabah uyanıp da, başıbozuk karaktere dair "eyvah arabayı da alıp gitmiş" sahnesi neydi? poğaça almaya gittiğini görüp de oh çekiyorduk ya. bu ne abi, burak aksak'ın popülerleri "karabela"ya mı gönderme vardı orada da? ileride hatırlanmayacağı çok belli olan, ilginç gibi ama değil işlerden bu da, samimi olalım (kelimeyounu)

özetle, komedi zor bir tür. yavanlığa düşme tehlikesini içinde barındırıyor. kelebekler de her ne kadar belli bir absürd dil kurmayı denese de, pek çok nokta itibariyle bayağı bir anlatı inşa etmiş. bunun nedeni de, ölüm olgusunu tiye almaya çalışırken onun içinde boğulması olmuş. ölüm gibi soğuk ve sert bir gerçeklikle boğuşmak, ki 60'larda sinemanın altın çağında auteur sinemacıların pek çoğunun yaptığı buydu, bu nebze kolay bir iş değil. film ciddiyetsizleştiği her noktada youtube mizahına bir adım daha yaklaşıyor. bunu dengelemeye çalışıp dramatik yapıyı derinleştirdiğinde ise tutarsız bir komedi-dram ikiliğinin içinde bocalıyor (tarihsel bulgular ışığında sevisen adam)

yaptım-oldu bir film olmuş. hem kurgu, fx gibi göz kanatan teknik problemler, hem de iyi işlenememiş karakterler ve hikaye, şahsım adına sarmaşık gibi bir filmde sonra hayal kırıklığı yaşattı. sanki imam, köy gibi öğeler batı'nın liberal-oryantal minnoşluğuna hitap etmiş de öyle jüri ödülü almış ya da 2015'te aynı ödülü sarmaşık'a vermedikleri için günah çıkartmışlar. yoksa görece az bilinen tr yapımı fasulye, vay arkadaş gibi benzer filmlerden hiçbir artısı yok (like father like son)

Sonuç

Yeni iletişim teknolojileri ile birlikte sinemanın üretim, dağıtım ve gösterim süreçlerinde gerçekleşen değişim, seyir kültüründe de farklılaşmalara yol açarak seyircinin beklentisinin yanında konumunu da değiştirmiştir. Önceleri film izleme etkinliği sinema salonları ile sınırlı iken günümüzde filme farklı ortamlardan erişebilme imkanı doğmuştur. Bu durum da ilk zamanlar kolektif olan seyir eyleminin tercihlere göre bireyselleşmesine, sinema-seyirci ilişkisinin toplumsal yönünün değişmesine yol açmıştır.

Kırel (2010: 13) film ve seyircinin karşılaştığı mekanlarının her zaman bir sinema salonu olmayabileceğini; tarihsel, toplumsal ve teknolojik gelişmelerle birlikte oluşan farklılıkların hesaba katılması gerektiğini söyler. Bu bağlamda, yeni medyanın etkileşimsellik özelliği ile birlikte, sosyal medya kullanıcıları film çekim aşamasındayken ya da film sonrası senarist, yönetmen, oyunculara çeşitli sosyal ağlar üzerinden ulaşma imkanı bulduğu gibi izlenen film sonrası çeşitli mecralarda yaptıkları yorumlarla da filmi izlemeyenlere etki etmektedir. Ayrıca, filmler üzerine yapılan yorumlar metnin yeniden üretimi noktasında önemli bir yere sahiptir.

Aknerdem'in (2012: 80) aşağıdaki açıklaması da durumu destekler niteliktedir:

...Bu tarz metinlerle karşı karşıya gelen izleyici için sosyal medya yeni bir imkandır: yayınlanan bölümün senaryosunu tutarlı bulup bulmamak, beğenip beğenmemenin yanında, geçmiş bölümlerin muhasebesini yaparak gelecek bölümlerde neler olabileceğini tahmin etmek; senaryoda zaman atlatılarak, hikayenin zamanını ileri ve geri sararak boş bırakılan kısımları 'tamamlamaya' çalışmak; dizilerin setinden 'sızdırılan' bilgileri kendi aralarında yaymak; bütün bunları yaparken dizinin senaryosunu etkilediğini hayal etmek ve bundan keyif almak mümkündür.

Sinema filmi kendi başına bir metin örneği olsa da filme dair spoiler vermek ya da film sonunda sosyal ağlarda paylaşım yapmak gibi pek çok durum da film üzerinde analiz gerektiren yeni metinler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda incelenen film yorumları neticesinde -çalışmanın kavramsal kısmında da yer verildiği üzere- sosyal medya kullanıcılarının filmin hem tüketicisi hem de yeniden üreticisi konumunda olduğunu söylemek mümkündür.

Değişen seyir deneyiminin konu edinildiği bu çalışmada web 2.0 teknolojisinin devreye girmesiyle etkileşimselliğin ortaya çıktığı, katılımın arttığı, geribildirimlerin anında alınabildiği bir alan olarak sosyal medya platformları ile izleyici pratikleri arasında nasıl bir ilişki olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda kuramsal dayanak olarak Kullanımlar ve Doyumlar yaklaşımı ile Kültürel Çalışmalar temel alınmıştır. Edilgenliğin ortadan kalkarak izleyicinin araç ve içerik seçimi konusunda aktif olduğu Kullanımlar ve Doyumlar ile seyirciyi odağına alan Kültürel Çalışmalar yaklaşımları yeni medyanın getirdiği yeniliklerle birleştirildiğinde izleyicilerin film izleme pratiklerinde de değişimin olduğu gözlemlenmiştir.

Bu kapsamda komedi filmi olan *Aile Arasında* ile sanat filmi olan *Kelebekler* filmine izleyicilerin yapmış oldukları yorumlar Twitter, Ekşi ve İnci Sözlük platformlarında incelenmiştir. Değerlendirmeye alınan yorumlar sonucunda *Aile Arasında* filmine dair ilgili sosyal ağlar üzerinden yapılan olumlu yorumlar genel itibarıyla deşarj olma, samimi bulma, film ile özdeşleşme ve oyuncuların beğenilmesi yönündeyken film, senaryonun derinliksiz olması, komik bulmama ve beklentiyi karşılamama gibi sebeplerden dolayı eleştirilmiştir. Öte yandan *Kelebekler* filmi

izleyen kullanıcıların ve sözlük yazarların olumlu yorumları filmde kendini bulma, senaryonun gerçek hayata yakınlığı, beğenilen oyunculuklar ve anlamlı metaforik göndermeler şeklindeyken film, anlatının sıradan olması, senaryonun keyfiligi, iyi işlenememiş karakterler ve kurgusal problemlerden dolayı eleştiri almıştır. Antrparantez, Twitter’da karakter sınırının 280 olması, Ekşi Sözlük’te ve İnci Sözlük’te herhangi bir sınırlamanın bulunmaması bu platformlarda filme dair yapılan yorumların kapsamını ve içeriğini etkilemiştir.

Twitter kullanıcılarının ve sözlük yazarlarının söz konusu filmlere yapmış oldukları yorumlara Kültürel Çalışmalar ekolünün öncü ismi Stuart Hall’ün izleyici alımlamalarına dair geliştirdiği okuma biçimleri çerçevesinden bakıldığında, film üzerine yapılan olumlu yorumların filmde verilmek istenen mesaj ile aynı doğrultuda olduğu görüşünden hareketle bu yorumlar egemen ya da katılımcı okuma kategorisinde değerlendirilmiştir. Bununla birlikte her iki filme gerek duygusal gerekse yorumsal bağlamda getirilen eleştiriler ise -izleyiciler tarafından filmde verilen mesajların reddi söz konusu olduğundan- muhalif okuma kapsamına dahil edilmiştir.

Aktif kullanıcı özelliği temelinde geliştirilen web 2.0 teknolojisi, etkileşimsellik ile birlikte kullanıcı türevli içerik üretimini de mümkün kılmıştır. Sosyal ağların ortaya çıktığı bu süreçte sözlükler, bloglar, sosyal ağlar, dijital oyunlar ve çoklu ortamlar (fotoğraf, video, ses) gibi çeşitli platformlar geliştirilmiş ve kullanıcılar oluşturduğu pek çok içerikle küresel düzlemde görünür olmaya başlamıştır. Elbette yeni iletişim teknolojilerinde yaşanan bu gelişmeler birçok alanda etkili olduğu gibi sinema alanında özelde ise film izleme pratikleri üzerinde etkili olmuştur. Farklı yeni medya araçları ile farklı mekanlardan filme ulaşabilen izleyiciler, film sonrası izlenimlerini çeşitli sosyal ağlar üzerinden aktarmakta ve metnin yeniden üretim sürecinde yer almaktadır. Bu çalışma ile de izleyici alımlamaları ilgili platformlar dahilinde değerlendirmeye alınmıştır. Sosyal medya ve film izleme pratikleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışan bu çalışma ile ilk dönemlerinde sinema salonları ile sınırlı olan seyir deneyiminin televizyonun gündelik yaşamda yer alması, sonraları ise yeni medya araçlarının devreye girmesiyle giderek değişime ve dönüşüme uğradığı -Casetti’nin (2011:87) deyiimiyle yer değiştirdiği- sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynakça

- Aile Arasında, <http://www.beyazperde.com/filmler/film-257931/> Erişim tarihi:10.02.2020
- Akbulut, Hasan (2014) Sinemaya Gitmek ve Seyir: Bir Sözlü Tarih Çalışması. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırmalar Dergisi*, 2 (2), 1-16.
- Akıncı Vural, Beril ve Bat, Mikail (2010) Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Yasar University 2010 20(5) 3348-3382*.
- Akınerdem, Feyza (2012) Yerli Dizi Anlatıları ve İzleyici Katılımı: Uçurum Dizisini Ekşisözlük ve Twitter’la Birlikte İzlemek. *Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Folklor/Edebiyat*, (72): 77-90.
- Arık, Emel (2013) Yurttaş Gazeteciliğinin Günümüzdeki Görünümü: Twitter Gazeteciliği Örneği. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 36: 273-287.
- Box Office Türkiye, Aile Arasında <https://boxofficeturkiye.com/film/aile-arasinda-2013279> Erişim tarihi:10.02.2020

- Box Office Türkiye, Kelebekler, <https://boxofficeturkiye.com/film/kelebekler-2014030> Erişim tarihi:10.02.2020
- Casetti, Francesco (2011) Sinemasal Deneyim (D. Kırmızı, Çev.) Sinecine, 2(2); 81-93.
- Binark, Mutlu (2013) Yeni Medya Kullanımının Etkileri, *Dijital İletişim ve Yeni Medya*, Ed. Mesude Canan Öztürk. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Ekşi Sözlük, Aile Arasında, <https://eksisozluk.com/aile-arasinda--43707?p=2> Erişim tarihi:15.02.2020
- Ekşi Sözlük, Kelebekler, <https://eksisozluk.com/kelebekler--185462?p=2> Erişim tarihi:15.02.2020
- Erdoğan, Nezih (1992) *Sinema Kitabı*. İstanbul: Ağaç Yayıncılık.
- Erdoğan, Nezih (1993) *Seyirci ve Sinema. Seyirci ve Bir Anlamlama Süreci Olarak Sinema*. Ankara: Med-Campus Proje.
- Fiske, John (2003) *İletişim Çalışmalarına Giriş*, Çev. Süleyman İrvan. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Gürel, Emet ve Yakın, Mehmet (2007) Ekşi Sözlük: Postmodern Elektronik Kültür. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4 (4): 203-219.
- İnci Sözlük, Aile Arasında, <http://www.incisozluk.com.tr/?k=aile+aras%C4%B1nda&ce=goster> Erişim tarihi:15.02.2020
- Jarvie, Ian Charles (1993) Sosyal Bir Kurum Olarak Sinemaya Gitmek. 25. *Kare*, 5: 24.
- Kelebekler, <https://www.sinemalar.com/film/253414/kelebekler/> Erişim tarihi:15.02.2020
- Kılıç, Işkın Özbülük (2018) Seyirci Deneyiminde Film Tercihini Etkileyen Motivasyonlar ve Filmlerin Alımlanması: Recep İvedik Örneği. *TRT Akademi*, 3(5): 322-343.
- Kirel, Serpil (2010) *Kültürel Çalışmalar ve Sinema*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları.
- McLuhan, Marshall (2001) *Global Köy, 21. Yüzyılda Yeryüzü Yaşamında ve Medyada Meydana Gelecek Dönüşümler*, Çev. B. Ö. Düzgören, İstanbul: Scala.
- Odabaşı, H. Ferhan vd. (2012) Eğitim için Yeni Bir Ortam: Twitter. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 2(1): 89-103.
- Özsoy, Aydan (2011) *Televizyon ve İzleyici. Türkiye'de Dönüşen Televizyon Kültürü ve İzleyici*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Özsoy, Aydan (2017) Sinema, Yeni Seyir Deneyimleri ve Çocuk İzleyici. *TRT Akademi*, 2 (4): 356-374.
- Şakı Aydın, Oya (2007) Alımlama Araştırmaları ve Kültürel Çalışmalar Geleneğinin Katkısı. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 11, 119-131.
- Taş Öz, Perihan (2012) Pelikülden Dijitale Sinemada Seyir Kültürü ve Seyircinin Değişen Konumu. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 2 (2): 65-73.
- Türk, Gül Dilek ve Tugen, Bahar (2014) Dijital Cemaatler ve Postmodern Kabile Örneği: İnci Sözlük. *XIX. Türkiye'de İnternet Konferansı, Yaşar Üniversitesi*, 77-91.
- Twitter Kelebekler, https://twitter.com/search?q=%23kelebekler&src=typed_query&f=top Erişim tarihi:17.02.2020
- Twitter, Aile Arasında, https://twitter.com/search?q=%23ailearas%C4%B1nda&src=typed_query&f=top Erişim tarihi:17.02.2020

We Are Social (2021). Digital 2021 Global Overview Report.
<https://wearesocial.com/digital-2021> Erişim tarihi:02.10.2021

Yolcu, Özgü (2016) *Sosyal Medya ve Sinema: Türk Filmlerinin Sosyal Medya Kullanımı*.
http://www.ozguyolcu.com/wp-content/uploads/2016/04/sosyal_medya_ve_sinema.pdf